

Секція: Психологічні науки

Осадча Лариса Анатоліївна

доцент кафедри психолого-педагогічних дисциплін

Уманський національний університет садівництва

м. Умань, Україна

ВПЛИВ МАТЕРІАЛЬНОГО ДОСТАТКУ НА ПСИХОЛОГІЮ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що сучасне ринкове реформування економік розвинутих держав зіткнулося з проблемою бідності і її легалізацією та неспроможністю людей, які мають значний капітал, психологічно адаптуватися до багатства.

Психологічні особливості ставлення до грошей виявляються в структурі витрат, заощадженні коштів, в почуттях до бідних і багатих, в проблемах провини, тривоги, напруги, дискомфорту, які виникають при втраті контролю свого фінансового становища. З'являються перші економіко-психологічні дослідження "грошової" типології особистості. Гроші є важливим компонентом економічної соціалізації. Відчуття себе бідним чи багатим здійснює вплив на формування її спрямованості і професійного вибору. Уявлення про багатство і бідність пов'язане з уявленнями про соціальну нерівність.

Метою нашої статті є дослідження впливу матеріального достатку на психологію людини.

Дана тема була висвітлена в роботах таких вчених: В. Вундта, Х. Голдберга, Р. Кеттела, Т. Корлі, О. Богуцького, С. Абрамова. Ще у IV столітті до нашої ери Платон у трактаті «Закон» торкався питань співвідношення багатства і бідності. Аристотель у праці «Політика» теж говорить про проблему бідності й багатства. За Аристотелем, переважання

одного з цих елементів визначає відповідну форму державного устрою.

Основні положення, що визначають загальні теоретико-методологічні основи щодо подолання бідності, базуються на концепціях провідних представників економічної думки XVIII – XX ст.: Ч. Бута, О. Льюїса, Т. Мальтуса, К. Маркса, Ж. Прудона, Д. Рікардо, С. Раунтри, А. Сміта, Г. Спенсера, П. Таунсенда, Ф. Хайека [1].

Сприйняття грошей суб'єктивне, і воно впливає на їх використання. Неоднаково витрачаються крупні і дрібні купюри: крупні швидше асоціюються з накопиченням, а дрібні – зі споживанням.

Психологічне "забарвлення" грошей пов'язане з джерелом походження конкретної суми. Дбайливому і економному ставленню до заробітної платні часто протистоїть марнотратне ставлення до несподіваного доходу, наприклад, премії, і особливо до яких-небудь незаслужених грошей. При дослідженні вікової kleptomaniї виявилось, що вкрадені гроші частіше витрачаються на неблаговидні справи, ніж гроші, отримані від батьків [2].

Дослідження, проведені А.Л. Журавльовим, свідчать про те, що позитивне ставлення особистості до таких еквівалентів грошей як дорогі метали (золото, платина), позитивно пов'язане з психологічною готовністю до придбання предметів мистецтва. І навпаки, віддання переваги особистістю твердій валюті (наприклад, долару), як формі грошей, може гальмувати психологічну готовність до придбання предметів мистецтва і інших культурних цінностей [3].

Ставлення особистості до витрачання грошей може бути різним, залежно від того, які це гроші за формою володіння ними: одноосібною або розділеною з іншими людьми. При цьому ще дуже важливо, як представлені інші співвласники: особисто (наприклад, конкретні члени сім'ї, партнери, співзасновники) або безособово (гроші можуть належати фірмі, організації в цілому). Психологічна готовність до витрачання

грошей безособового власника, але розпорядником яких у даному випадку все-таки є людина, вища.

Використання грошей регламентується психосоціальними нормами і соціальними цінностями [1].

У різних дослідженнях пропонують декілька пояснень патології, пов'язаної з грошима: переживання раннього дитинства, пережиті в дитинстві бідність, період економічної кризи або явні (порівняно з оточуючими) економічні труднощі стають для декого стимулом до накопичення великих капіталів [2].

Психосоціальні норми використання грошей змінюються з часом.

Гроші оточені величезною кількістю парадоксів, брехні, безглуздостей і лицемірства, вони є прямим індикатором значущості людини. Ті, хто прагне до них, досить часто піддаються приниженню і залякуванню з боку тих, хто їх має. Лицемірство по відношенню до грошей поширене всюди – їх публічно зневажають, але таємно жадають, їх розглядають як мало не найважливішу річ на світі, але при цьому говорять про них, як про незначну дрібницю.

Нас зацікавило питання ставлення студентської молоді до заробляння грошей. Тому було проведено дослідження спрямованості на "працю-гроші" студентів випускних курсів Уманського національного університету садівництва. Всього в дослідженні взяли участь 125 осіб. Було використано методику «Оцінка спрямованості на працю - гроші» [4]. В результаті дослідження ми отримали такі результати: 75% студентів зорієнтовані на заробляння грошей, а 25%- на сам процес праці. Також було проаналізовано вплив статі на спрямованість особистості на "працю-гроші". Досліджено, що хлопці більше віддають перевагу процесу заробляння грошей, а дівчата- зорієнтовані на сам процес праці. На нашу думку, це пояснюється тим, що хлопців, як представників сильної статі, більше цікавить кінцевий результат їх роботи, виражений матеріально. Передусім

це пов'язано зі статевим стереотипом, прийнятним у суспільстві: чоловік повинен забезпечити сім'ю матеріально, незалежно від професії і посади. Дівчат же більше цікавить сам процес праці, тому що жінка психологічно більше зорієнтована на сім'ю, ніж на роботу. Хоча останні дослідження психологів показують, що жінки намагаються і в професійному, і в матеріальному плані не відставати від чоловіків.

У нашій роботі ми виявили, що ставлення людини до грошей обумовлюється особистісними особливостями, статтю, віком, а також соціально-культурним оточенням, економічним статусом. З'ясовано, що люди довше зберігають здоров'я, залишаються психічно урівноваженими і фізично міцними, якщо не відмовляють собі у задоволенні витратити гроші. У людей, які відмовляють собі у всьому, нижчі показники в особистих, фінансових досягненнях, переважає песимістичний настрій.

Психологія заробляння грошей повинна будуватися на наступних істинах: а) навколо нас безліч можливостей і шляхів заробітку, необхідно тільки зрозуміти, який спосіб підійде саме тобі; б) гроші і професія часто не пов'язані між собою. Більшість людей багатіють не на тій роботі, якій вони вчилися в інституті; в) шукайте те, на чому заробиш. Невірне розпорядження грошима позбавляє радості від їх наявності. У цьому випадку спрацьовує як скупість і жадібність, так і надмірне марнотратство. Гроші потрібно витратити з розумною економією. Звичайно, дана проблематика потребує подальшого вивчення.

Література

1. Зубіашвілі І. Соціально-психологічна сутність грошей // Соціальна психологія. 2008. № 1 (27). С. 128–141.
2. Зубіашвілі І. Ставлення до грошей як фактор економічної соціалізації старшокласників: Автореф. дис. канд. психол. наук. К. 2009.
3. Москаленко В. Сучасні напрямки досліджень в економічній психології // Соціальна психологія. 2004. № 3(5). С. 3–21.
4. Пачковський Ю.Ф. Психологія підприємництва // Навчальний посібник. Львів, 2001. 276 с.